

**Prova lliure per a l'obtenció del títol de graduat/ada
en educació secundària obligatòria**

Convocatòria 10/2019

Àmbit social

Pauta de correcció

Nota per al corrector: A les respostes obertes s'ha de valorar, a més del contingut, la claredat expositiva, la redacció, l'argumentació i la coherència del discurs.

Activitat 1

[25 punts]

1. Ompliu els buits del text sobre l'antiga Grècia amb les paraules adequades perquè tingui sentit. Tingueu en compte que hi ha més paraules que espais en blanc. [8 punts]

acròpolis – Adriàtic – àgora – alfabet – aristòcrates – Atenes – Balcànica – colònies – cultura – demagògia – democràcia – Egeu – epíleg – esclaus – Esparta – Grècia – Ibèrica – Itàlica – metròpoli – monarquia – Mort – música – Negre – oligarquia – polis – reis – religió – segle II – segle V – telègraf

La civilització grega va néixer a les costes de la Península **Balcànica** i a les illes del mar **Egeu**, però va anar estenent-se per una bona part del litoral mediterrani. Els grecs es van organitzar en petites ciutats estat independents, anomenades **polis**. Cada una tenia les seves lleis, la seva moneda, el seu exèrcit i el seu govern.

En algunes el govern estava en mans d'un nombre reduït de grans propietaris agrícoles, els **aristòcrates** (nom que prové dels millors). Aquest tipus de govern era una **oligarquia**. Durant el segle VI aC, en algunes ciutats es van produir revoltes socials contra aquest tipus de governs. Les demandes de més participació política van donar lloc a reformes socials i polítiques a favor del poble. Aquestes reformes van tenir molta importància a la ciutat d'**Atenes** fins al punt que, al **segle V** aC, tots els qui tenien la ciutadania tenien el dret a participar en el seu govern. Aquesta nova forma de govern és coneguda com a **democràcia**.

Entre els segles VIII i VI aC, nombrosos habitants de les ciutats de Grècia van emigrar a diversos llocs de les costes mediterrànies i del mar **Negre**. Molts grecs van abandonar les seves ciutats d'origen i van migrar cap a altres llocs, on van fundar noves ciutats, anomenades **colònies**. Tot i que eren independents de la ciutat d'origen (també anomenada **metròpoli**), hi mantenien estrets lligams comercials i culturals. Els governs de les ciutats gregues van promoure i van organitzar aquestes migracions perquè els eren molt avançades per comerciar amb productes dels indígenes, tal com es va fer a la península **Ibèrica** amb els pobles ibers i tartessos.

Al Mediterrani, les zones d'assentament més importants van ser el sud d'Itàlia i Sicília (anomenada Magna **Grècia**). Al llarg de la costa mediterrània trobem ciutats com Neàpolis (Nàpols), Kroton (Crotona), Syrakousai (Siracusa), Nikea (Niça), Massàlia (Marsella), Rhode (Roses), Empòrion (Empúries), Hemeroskopeion (Dènia), Akra Leuke (Alacant) i Mainake

(Vélez) que van ser colònies gregues. Si ens dirigim cap al mar Negre en destaquen altres com Bizanci (Istanbul) o Odessa.

Com hem dit, els grecs tenien una cultura que els agermanava: parlaven una mateixa llengua i feien servir un alfabet comú per escriure-la. També practicaven una mateixa religió i adoraven els mateixos déus.

Text adaptat extret del web <<http://illesgimnesies.blogspot.com/2015/05/tema-12-la-historia-dels-grecs-la.html>>

2. Anoteu a la graella el nom de les ciutats d'origen grec anomenades en el text i que es corresponen amb la numeració del mapa següent, i escriviu també a quin país actual es troben. [5 punts]



Imatge extreta del web <<https://d-maps.com>>

Número	Ciutat	País actual
1	Empòrion (Empúries)	Espanya
2	Massàlia (Marsella)	França
3	Neàpolis (Nàpols)	Itàlia
4	Bizanci (Istanbul)	Turquia
5	Odessa	Ucraïna

3. La mitologia grega ha estat de gran importància en la cultura occidental. Bona mostra d'això són les nombroses obres d'art de diferents períodes que en reproduïxen algun motiu. Identifiqueu aquestes imatges amb l'estil artístic i l'autor corresponent, tot seguint els exemples. [7,5 punts]

Títols: *El naixement de Venus, El rapte d'Europa, Els borratxos, La caiguda d'Ícar, Les tres Gràcies, Saturn devorant els seus fills.*

Estils: barroc, fauvisme, figuratiu, mosaic romà, Renaixement, Romanticisme.

Autors: anònim, Botero, Botticelli, Goya, Matisse, Velázquez.



A



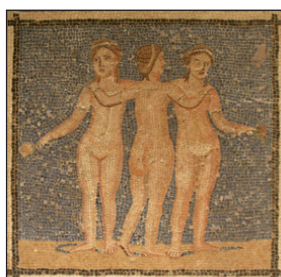
B



C



D



E



F

Imatges extretes de <<https://ca.wikipedia.org>> (A, B, C, E), del web del Museu Metropolità d'Art de Nova York (D) i de <<https://www.cromacultura.com>> (F).

Lletra	Títol	Estil	Autor
A	<i>Els borratxos</i>	barroc	Velázquez
B	<i>El naixement de Venus</i>	Renaixement	Boticelli
C	<i>Saturn devorant el seu fill</i>	Romanticisme	Goya
D	<i>La caiguda d'Ícar</i>	fauvisme	Matisse
E	<i>Les tres Gràcies</i>	mosaic romà	anònim
F	<i>El rapte d'Europa</i>	figuratiu	Botero

4. Ordeneu les obres, de més antiga a més recent, i anoteu la lletra que les identifica en el lloc que correspon: [2,5 punts]

Més antiga

Més recent

E	B	A	C	D	F
---	---	---	---	---	---

5. De les obres anteriors, una havia estat utilitzada com a imatge de la Unió Europea. Digueu quina és i argumenteu per què creieu que ho ha estat. [2 punts]

Obra: **El rapte d'Europa**

Argumentació:

(Valorar les argumentacions d'acord amb el simbolisme de l'obra)

Europa es munta en el brau que no és altre que Zeus convertit en animal per poder apropar-se a la dona moments abans de córrer cap al mar i nedar fins a Creta.

En aquest cas l'actitud d'Europa, nua, relaxada i un tant voluptuosa, es complementa amb la del déu, segur i fins i tot somrient per l'èxit de la seva argúcia.

(Resposta orientativa)

Activitat 1



Activitat 2

[25 punts]

1. Llegiu atentament el text i contesteu a les qüestions proposades.

Al Senegal, la metròpoli colonial imposa el conreu gairebé exclusiu de cacauets. És una terrible desgràcia! Fins ara, el Senegal encara no s'ha deslliurat del garrot del monocultiu destinat a l'exportació. Els pagesos produeixen centenars de milers de tones de cacauets. El govern els compra i els exporta a Europa.

El pagès, en general, rep pel seu producte un preu molt inferior al que el govern guanya quan l'exporta. Gràcies a la diferència [...] el règim finança, entre altres coses, la seva burocràcia parasitària i el luxe inaudit en què viuen la majoria dels seus dirigents. [...]

Amb una part dels ingressos guanyats en l'exportació dels cacauets, el govern senegalès compra arròs a Tailàndia, a Cambodja i a altres llocs. L'arròs és el principal aliment al Senegal [...]. Per importar 400.000 tones anuals, el Senegal ha de pagar uns 85.000 milions de francs CFA. El 1997, l'economia de Dakar va destinar el 17,4% del seu capital a la compra d'aquest cereal, l'11,8% a la de pa i el 10,9% a la de verdures. [...]

El Senegal cada vegada es va fent més dependent de l'estranger, tot i que disposa d'una classe pagesa enèrgica i competent que podria, sense problemes, produir tots els aliments que el país necessita. En comptes d'això, el garrot del pacte colonial els estreny cada dia una mica més.

Text extret de *La fam al món explicada al meu fill* de Jean Ziegler, ed. Empúries

a) Poseu un títol adient al text. [1 punt]

Podem valorar respostes que facin referència al colonialisme. (Resposta oberta)

b) A quin sector econòmic pertany l'activitat que descriu el text? [1 punt]

Al sector primari.

c) Expliqueu els conceptes apareguts al text següents: [3 punts]

Monocultiu: **pràctica de cultivar una sola espècie de planta en una zona més o menys àmplia.**

Exportació: **qualsevol bé o servei enviat a un altre país amb intencions comercials.**

Burocràcia: **el conjunt de tràmits i regles que regulen les societats complexes, provinents de l'administració i de les lleis que s'apliquen en cada cas.**

(Respostes orientatives)

2. Escolliu un d'aquests conceptes econòmics: neocolonialisme o deute extern, per explicar-lo (a) i poseu-ne un exemple (b). [2 punts]

a) *Definicions*

Neocolonialisme: **és el control i la tutela que segueixen exercint les potències colonials, sobre les seves antigues colònies.**

El deute extern: **és la suma de les obligacions que té un país respecte a uns altres. El deute pot ser públic quan qui el contreu és l'estat o privat quan el contreuen particulars.**

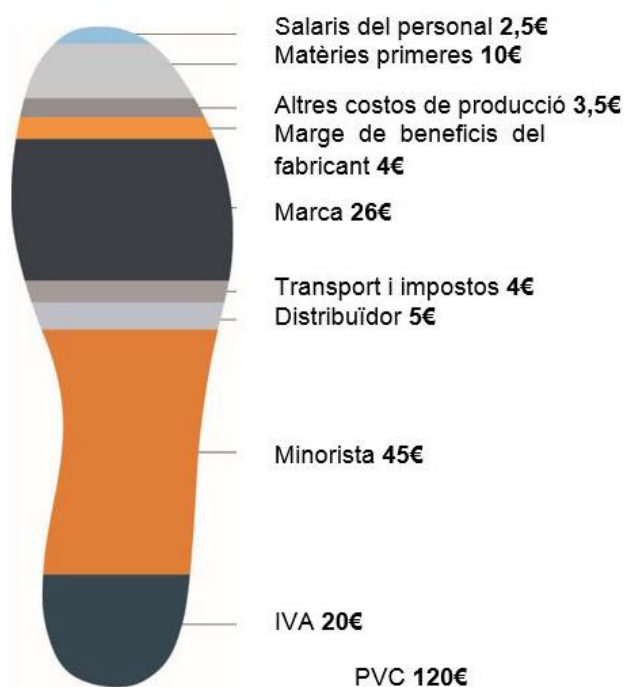
b) *Exemples*

Neocolonialisme: **Regne Unit sobre l'Índia o França sobre el Marroc.**

El deute extern: **el deute extern pel que fa als països es dona amb freqüència a través d'organismes com el Fons Monetari Internacional o el Banc Mundial.**

(Respostes orientatives)

3. En els darrers temps, sobretot a partir de l'any 2000, hem vist com molts dels productes que consumim provenen d'altres països. Un bon exemple n'és el tèxtil. Fixeu-vos en el gràfic i responeu a les preguntes següents.



Imatge extreta de la campanya de la Fundació Setem:
"Roba neta, canvia de sabates", "I tu, mires què trepitges?",
i adaptada del web <<http://www.bettershoes.org/home/manufacture>>

a) Quines partides de diners es queden al país d'origen on s'han fet les sabates?
[1 punt]

Salariis, matèries primeres, costos de producció, marge de beneficis del fabricant (depèn del fabricant).

b) Què podria incloure l'apartat "Altres costos de producció"? [1 punt]

Despeses de llum, aigua, gas, espais on es fabrica el producte...

4. Digueu el nom de dos països on es podria haver fabricat aquest calçat i el continent o continents on es troben. [2 punts]

Poden enumerar països d'orient (Xina...), del sud-est asiàtic (Tailàndia, Índia...), del l'Europa de l'Est (Romania, Hongria...) i de nord d'Àfrica (Marroc, Algèria...).

5. Enumereu i expliqueu tres característiques d'aquests tipus de països: polítiques, socials, econòmiques. [6 punts]

a) **La indústria sol ser deficient i està poc tecnificada. Les indústries més desenvolupades pertanyen a les multinacionals, que es traslladen a aquests països perquè hi troben matèries primeres, mà d'obra abundant (tenen molta població jove) i una legislació més permissiva. El sector terciari està poc desenvolupat. Economia de subsistència. La base de l'economia és el sector primari. El rendiment agrícola és baix, ja que es tracta de petites explotacions que utilitzen tècniques agràries poc evolucionades. Les grans explotacions agrícoles tecnificades dediquen la seva producció a l'exportació. El producte interior brut per càpita és baix.**

b) **Governos febles i conflictes. Molts països estan governats per dictadures o governos inestables i presenten nombrosos conflictes socials, ètnics, religiosos o polítics.**

c) **Creixement natural elevat. Es deu a l'alta natalitat i al descens de la mortalitat, gràcies a les ajudes mèdiques rebudes dels països desenvolupats. Com a conseqüència, són països amb un elevat volum de població jove. Presenten una sanitat i educació insuficients.**

6. Definiu els conceptes següents apareguts al gràfic. [3 punts]

a) **Matèries primeres: les primeres matèries o les matèries primeres són els recursos d'origen mineral o agrícola que l'home extreu de la natura que, per una sèrie de transformacions industrials o artesanals, es transformen en productes intermedis o productes de consumició.**

b) **Minorista: el distribuïdor minorista, minorista o detallista, també conegut com a petit comerç és l'empresa comercial que ven productes al consumidor final. Són l'última baula del canal de distribució, el qual està en contacte amb el mercat.**

c) **IVA: l'impost sobre el valor afegit (o IVA) és un impost indirecte que grava el consum que afecta el territori espanyol. Els contribuents són els empresaris o professionals, però la càrrega econòmica de l'impost recau sobre el consumidor final.**

7. Escolliu un d'aquests conceptes econòmics: globalització o deslocalització, per explicar-lo (a) i posar-ne un exemple (b). [3 punts]

a) *Definicions*

Globalització: **La globalització és el conjunt de variacions en els sistemes socials o naturals (físics o biològics) els impactes dels quals no poden ser localitzats —ni socialment ni naturalment parlant— a cap lloc o conjunt d'indrets, sinó que afecten el conjunt de la Terra, la societat i els individus. Es pot considerar que la globalització és una sèrie complexa de processos que es produeixen simultàniament en l'àmbit econòmic, polític, tecnològic, cultural i ecològic (tot i que a molt diverses velocitats i implicacions) i que abasten la major part de les regions del planeta.**

Deslocalització: **L'*offshoring* o deslocalització és el trasllat de les activitats de serveis o de producció de certes empreses cap a països que ofereixen salaris baixos. Les empreses poden trobar allò que els cal per al seu desenvolupament fent servir subcontractació especialitzada en uns altres països: en aquest cas, es parla d'*outsourcing offshore*. Si aquestes empreses són filials de l'empresa, es parlarà d'inversió directa a l'estranger.**

b) *Exemples*

Globalització: **L'obertura i la desregulació dels productes bàsics, el capital i els mercats de treball, l'extinció de moltes llengües i cultures, com en l'homogeneïtzació cultural, present en les noves elits mundials; accés a la tecnologia.**

Deslocalització: **Serveis com el manteniment d'aplicacions informàtiques, els centres de trucades (*call centers*), la gestió, compres, etc.**

8. Una alternativa a aquest tipus de comerç és l'anomenat "comerç just". Expliqueu en què consisteix, enumerant algunes de les seves característiques. [2 punts]

El comerç just és una forma alternativa de comerç que té com a objectiu canviar les relacions comercials entre els països rics del nord (els consumidors) i els països empobrits del sud (els productors). La xarxa de comerç just està formada per associacions, ONG, cooperatives, empreses, artesans... i es basa en les normes següents:

- **Assegurar als treballadors uns diners justos per la feina que fan.**
- **No acceptar que els nens treballin.**
- **Igualtat entre homes i dones.**
- **Afavorir la realització de projectes de desenvolupament solidari en benefici de la comunitat.**
- **Ser respectuosos amb el medi ambient.**
- **No privilegiar els cultius d'exportació en perjudici dels cultius de consum local necessaris per a la població.**
- **Estructures democràtiques.**

Activitat 3

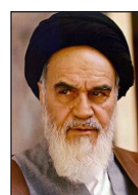
[25 punts]

1. Aquest any 2019 es commemoren tota una sèrie de fets històrics. Situeu-los en l'any que correspon (si voleu podeu posar-hi sols la lletra). [6 punts]

- A. Ampliació de la UE cap a l'est
- B. Cas Watergate
- C. Crac de la borsa de Nova York
- D. Fi de l'apartheid
- E. Inici de la Primera Guerra Mundial, amb l'assassinat de l'arxiduc austríac
- F. Inici de la Segona Guerra Mundial, amb la invasió de Polònia
- G. Neix l'OTAN
- H. Protestes a Tiananmen, a la Xina
- I. Revolució cubana
- J. Revolució dels clavells a Portugal
- K. Revolució francesa
- L. Revolució islàmica a l'Iran

1789	1914	1929	1939	1949	1959
K	E	C	F	G	I
1972	1974	1978	1989	1994	2004
B	J	L	H	D	A

2. Escriviu el nom dels següents protagonistes de la història i relacioneu-los amb l'esdeveniment històric, aparegut abans, que correspon: [10 punts]



Nom del personatge	Francesc Ferran d'Àustria, arxiduc d'Àustria	Fidel Castro	Nelson Mandela	Richard Nixon	Ruhol-lah Khomeini
Fet històric	E	I	D	B	L

Fotografies extretes del web <<https://ca.wikipedia.org/>> (1, 3 i 5) i <<https://www.sapiens.cat>> (2 i 4)

3. Escolliu un dels cinc fets anteriors, expliqueu breument en què va consistir i per què el personatge de la imatge va ser-ne protagonista. [3 punts]

(Resposta oberta)

4. A l'Estat espanyol també es commemoren alguns fets i esdeveniments destacats. Situeu-los en l'any en què es van produir. [6 punts]

- A. Atemptat a Madrid (11M)
- B. Fi de la Guerra Civil
- C. Primeres eleccions municipals democràtiques
- D. Setmana Tràgica
- E. Vaga de la Canadenca
- F. Exposició Internacional a Barcelona

1909	1919	1929	1939	1979	2004
D	E	F	B	C	A



Activitat 4

[25 punts]

1. Llegiu atentament el text i contesteu les qüestions proposades.

Un 10% de tots els residus de plàstic acaben embrutant els mars i oceans del planeta. Només a Europa es calcula que 100.000 tones de plàstic arriben al mar procedents de les costes.

Ampolles de begudes, taps, envasos o embalatges d'aliments i canyetes de plàstic són part de la contaminació marina més habitual, la dels plàstics, que representen el 40% de la brutícia marina. Són estimacions de l'últim estudi de la plataforma europea Seas at Risk, que alerta del problema majúscul que suposa la proliferació de productes envasats —o “sobreenvasats”, segons les plataformes mediambientals— i de recipients d'un sol ús.

Els plàstics procedents de menjar i begudes són la brutícia més habitual a les costes després de les omnipresents burilles de cigarretes [...] i representen la meitat dels residus de les platges europees. Les tendències de consum, amb cada cop més menjar i beguda per emportar, per exemple, fan augmentar el risc que el nombre de residus continuï creixent si no canvien els hàbits i sobretot les lleis, alerta Seas at Risk.

Les estimacions de consum de productes d'un sol ús d'origen plàstic a la UE són alarmants. Uns 46.000 milions d'ampolles de begudes cada any, 16.000 milions de gots de cafè o 2.500 milions d'embalatges de plàstic. Espanya apareix en tots els casos com el cinquè estat amb més consum anual: gairebé 3.800 milions d'ampolles de plàstic de begudes de consum individual i 1.500 milions de gots de cafè.

Adaptació de l'article “La plaga dels gots d'un sol ús” d'Elena Freixa, publicat al diari Ara (6 de novembre de 2017)

a) Quins són els residus de plàstic més habituals a mars i oceans? [1 punt]

Ampolles de begudes, taps, envasos o embalatges d'aliments i canyetes de plàstic.

b) D'acord amb les dades del text, quina quantitat de plàstic es genera a Europa? [1 punt]

- 100.000 tones
- 1.000.000 tones**
- 40.000.000 tones

c) D'acord amb les dades del text, quina quantitat de residus arriba als mars d'Europa? [1 punt]

- 100.000 tones**
- 250.000 tones
- 40.000.000 tones

d) Quins *dos* motius, segons Seas at Risk, expliquen que els residus plàstics vagin en augment als mars? [2 punts: 1 punt per motiu]

El consum de productes plàstics d'un sol ús i la proliferació de productes "sobreenvasats".

e) Qui considereu que n'és el responsable en tots dos casos? [2 punts]

Les lleis i els hàbits.

f) Com s'anomena el tipus de menjar lligat a aquest tipus de consum d'un sol ús? [1 punt]

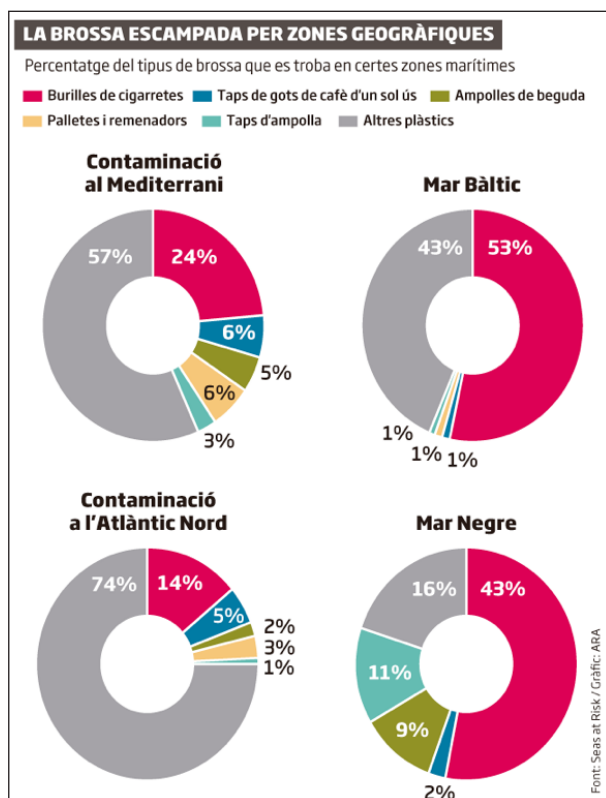
Menjar per emportar.

g) Penseu en dues alternatives a aquest tipus de consum d'usar i llençar. Com es podria evitar o reduir la seva expansió? [2 punts: 1 punt per alternativa]

Poden explicar un canvi d'hàbits com la limitació d'ús de les bosses de plàstic (per exemple a Catalunya es paguen) o el retorn d'envasos als comerços, etc.

(Resposta oberta)

2. D'acord amb el gràfic següent, responeu si les afirmacions que es plantegen a continuació són vertaderes (V) o falses (F). [3 punts: 0,5 punts per encert]



Imatge extreta del web <https://www.ara.cat/societat/plaga-dels-gots-dun-sol_0_1901209867.html>

	V	F
Les burilles representen la majoria de la contaminació del Mar Bàltic.	X	
Al Mediterrani i a l'Atlàntic les palletes i remenadors són més presents que al Bàltic o al Mar Negre.	X	
Les ampolles i els taps representen el percentatge més gran al Mediterrani.		X
Els taps d'ampolla són més presents al Mediterrani.	X	
La brossa està dividida en set categories.		X
Les dades representades provenen de Seas at Risk.	X	

3. Situeu, en el lloc que li correspon al mapa, el noms dels quatre mars o oceans esmentats al gràfic anterior. [2 punts]



Imatge extreta del web <<https://d-maps.com>>

4. Els problemes amb els residus no finalitzen aquí i sovint apareixen als mitjans de comunicació alguns conceptes relacionats com són: les 3 R, la recollida selectiva, l'obsolescència programada o el sistema de dipòsit. Escolliu dos d'aquests conceptes i expliqueu-los. [4 punts: 2 punts per cada definició]

La llei de les 3 R o 3R: **va ser una proposta que va popularitzar l'organització ecologista Greenpeace, i que propugna la reducció, la reutilització i el reciclatge dels productes que es consumeixen.**


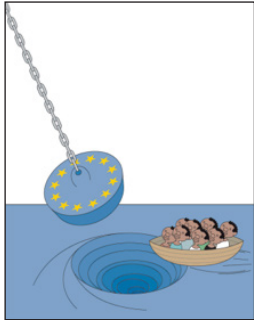
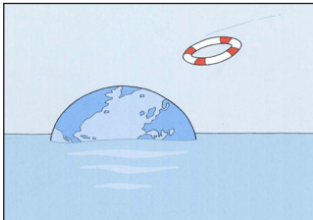
Recollida selectiva: **la recollida selectiva consisteix a recollir diferenciadament diferents fraccions dels residus municipals amb la finalitat de poder-les reciclar.**

Obsolescència programada: **l'obsolescència programada o obsolescència planificada és la planificació de la fi de la vida útil d'un producte o servei de manera que aquest producte es torni obsolet o inservible al cap d'un període de temps calculat per endavant pel fabricant o empresa de serveis.**

Sistema de dipòsit: **conegut comunament com a 'sistema de retorn d'envasos'. Dipòsit significa que hi ha un valor econòmic associat a cada envàs, un incentiu perquè aquest envàs torni a la cadena de producció en les millors condicions per al seu reciclatge i que aquesta quantitat no és un impost o un cost extra, sinó un avançament.**

5. Els mitjans de comunicació, a més d'informar sobre l'actualitat, contribueixen a generar opinió. Una manera de fer-ho, amb un toc d'humor o reduint el dramatisme de certes notícies, són les vinyetes.

Indiqueu de quin tema tracta cadascuna de les vinyetes i argumenteu-ho. [6 punts: 3 punts per identificar el tema i 3 punts per cada argumentació ben feta]

Vinyeta	Tema	Argumentació
 <p>Il·lustració d'Ángel Boligán Font: Cagle Cartoons, 2008</p>	Sistema polític dictatorial	Govern en el qual el poder es concentra entorn de la figura d'un sol individu (dictador).
 <p>Il·lustració de Cristina Sampaio Font: World Press Cartoon, 2007</p>	La immigració	La immigració de persones cap a Europa provinents de països d'Àfrica i les polítiques europees de tancament de les fronteres.
 <p>Il·lustració de Brito Font: World Press Cartoon, 2018</p>	Destrucció del món	La necessitat de salvar el món de la destrucció a què està sent objecte a causa de... (per exemple l'acumulació de residus, destrucció del medi, polítiques...).

(Respostes orientatives)

Activitat 4

PUNTUACIÓ TOTAL
Puntuació màxima: 100 punts